

AURORA

STU DENÁ VALKA

a sovětský pocit nejistoty

1947-53

*Vojtěch
Mástrný*

STALINOVA LÉTA

Vojtěch Mastný

STUDENÁ VÁLKA

a sovětský pocit nejistoty

1947-53

STALINOVA LÉTA

AURORA * PRAHA

Přeložili Milan a Daria Dvořákoví

55/02

Copyright © Vojtech Mastny 2001
Translation © Milan a Daria Dvořákoví, 2001
© AURORA, 2001

ISBN 80-7299-049-7

2

Strašidlo komunismu září 1947 – červen 1948

Od doby, kdy Karel Marx v roce 1848 vyvolal do světa strašidlo komunismu, nebyli jeho vyznavači nikdy tak početní, sebevědomí a ochotní podřízovat se jednotnému velení jako o sto let později, v roce 1947. Sovětské vítězství ve druhé světové válce a z něho pramenící vzestup „vlasti socialismu“ do pozice velmoci podpořily celosvětovou přitažlivost myšlenky a přesvědčily dokonce některé její odpůrce, že by jí mohla patřit budoucnost. Stejně podstatný byl nárůst Stalinovy osobní prestiže, který mu poskytoval možnost – mnohem větší než kdykoli předtím nebo potom – prosazovat věc komunismu, bude-li chtít, vnučením své vůdčí úlohy ochotným stoupencům. Byla to jedinečná příležitost, jaké je třeba využít, než pomine.

Zrození Kominformy

Když Moskva proklela Marshallův plán a přiměla své východoevropské klienty, aby ji následovali, očekával její důvěrník v politbyru francouzské komunistické strany Jacques Duclos, že brzy přijdou její nové směrnice,¹ ty se však až do konce července nedostavily. Místo nich přišlo pozvání na konspirační schůzku představitelů hlavních evropských komunistických stran, která se 22. září sešla v polském letovisku Szklarska Poręba. Když se Duclos konečně dověděl, jaká je nová linie, měl všechny důvody být šokován. Nejenže byla za scestnou označena politika, kterou jeho strana na sovětský popud od konce druhé světové války věrně prováděla, ale za pomoc při jejím uskutečňování byl pokárán i on osobně.

Na konferenci, která byla sovětskou odpovědí na Trumanovu doktrínu a Marshallův plán, šlo o revizi neúspěšné politiky. Přípravné dokumenty poukazovaly na zastaralost myšlenky rozdílnosti podmínek v různých zemích, která byla základem rozpuštění Kominterny v roce 1943 a následného uskutečňování národních cest k socialismu, kterým byla zdůvodňována komunistická účast v koaličních vládách.² Místo rozdílu se nyní mělo znovu zdůrazňovat to, co mají všichni komunisté společné, především potřeba sdružit se nezávisle na ostatních a vést všemi dosažitelnými prostředky protiamerický boj.³

Myšlenka vytvořit náhradu za Kominternu se vznášela ve vzduchu už od samého počátku studené války. Když Dimitrov opustil své místo vrchního představeného zahraničních komunistů v oddělení „mezinárodních informací“ sovětské strany a stal se předsedou bulharské vlády, byl dotyčný stranický útvar reorganizován v oddělení „zahraniční politiky“.⁴ Tato změna naznačovala, že mu bude svěřena aktivnější úloha v mezinárodním působení Moskvy, i když ne na úkor ministerstva zahraničních věcí, jehož relativní váha se po druhé světové válce – na rozdíl od doby po první světové válce – zvýšila. Ve zvládnání nově nabytého velmocenského statutu Sovětského svazu získala vedoucí roli diplomacie.

Dimitrovův nástupce Alexandr S. Paňuškin, aparátčík z tajné policie, nebyl zdaleka člověkem takového formátu. Do roku 1947 ho zastíňoval stranický šéf z Leningradu, „západního“ stejně jako revolučního města Sovětského svazu, Ždanov, jemuž Stalin svěřil hlavní zodpovědnost za mezinárodní komunismus. Ždanov měl předtím na starosti také sovětskou politiku vůči Finsku, kde se promyšleným jednáním s poraženým nepřítelem projevil spíše jako vytříbený politik než jako pouhý ideolog a stranický poskok.⁵ Aby nevznikly žádné pochybnosti: tento muž, který se smutně proslavil převálcováním sovětské inteligence až k úplné konformitě, nebyl žádným příkladem liberála.

Ždanovův tajný hlavní projev ve Szklarské Porębě, jehož klíčové pasáže byly zveřejněny o měsíc později,⁶ vyhlásil doktrínu dvou nesmiřitelně antagonistických táborů „socialismu“ a „kapitalismu“. Tato Stalinem schválená formulace v původním textu scházela,⁷ což naznačovalo, že se diktátor na poslední chvíli rozhodl dodat projevu agresivnější vyznění. V přehledu světa, rozděleného na nepřátelské části, Ždanov zamlžil rozdělení, ne však nepřátelství, tím, že země jako Indonésie nebo Indočína označil za „přidružené“ k sovětské straně, jelikož vedly války proti svým koloniálním pánům, a Indii, Egypt a Sýrii prohlásil za přinejmenším „sympatizující“. Tvrdil, že mír lze zachovat jen prostřednictvím energičtějšího boje proti západnímu „imperialismu“, a „hlavní nebezpečí pro dělnickou třídu“ spatřoval v jejím „podceňování vlastní síly a přeceňování síly nepřítele“.⁸

Politické vývody vyplývaly ani ne tak z toho, co řekl Ždanov ve svém zveřejněném projevu, jako spíše z toho, co bylo řečeno a uděláno na následných důvěrných schůzkách. Spolu s dalším Stalinovým favoritem té doby Georgijem M. Malenkovem vysvětlil Ždanov shromážděným komunistickým hodnostářům, že cílem jejich setkání není pouhá výměna informací a zkušeností, o níž se mluvilo v původních pozváních, nýbrž také vytvoření Kominformy jakožto koordinačního centra, které má zajistit, aby proti kapitalistickému nepříteli nebojovali odděleně, nýbrž společně.⁹

Ať už to bylo úmyslné nebo ne – nejspíše to způsobilo sovětské plánování na poslední chvíli –, účastníci nebyli na záměr vytvořit takovou organizaci předem upozorněni. Proto myšlenku zpočátku nepodpořili jednomyslně, jak by byli učinili, kdyby vše bylo předem náležitě zřežirováno. První tajemník polské strany Gomułka zpochybnil slučitelnost Kominformy s „národními cestami k socialismu“. Jugoslávci se tázali, proč nemají být členy řečtí komunisté, vedoucí ozbrojený boj.¹⁰ Všichni přítomní však byli dost ukázněni, aby na svých dotazech netrvali. Rychle se přizpůsobili sovětské linii, která předpokládala sedm členů z východní Evropy – s vyloučením Albánie a Východního Německa – a ze západní Evropy klíčové strany francouzskou a italskou.

Důvod, pro který byly zařazeny dvě západní strany, se stal zřejmým poté, kdy jugoslávští a rumunští delegáti pronesli projevy objednané sovětskými organizátory. Milovan Đilas, druhý muž v Bělehradě, ohromil Duclose zuřivostí svého útoku na „parlamentní iluze“ francouzských a italských soudruhů. Když Francouz požádal o čas na přípravu odpovědi, chopila se slova Rumunka Ana Paukerová a bouřila na stejné téma. Následujícího dne vykonal Duclos rituál sebekritiky, v níž se omluvil za svou stranu, že byla tak hloupá a spolupracovala s „buržoazní“ vládou, která své komunistické ministry nakonec vyhodila.

Protože věděl, že nesmí zpochybnit moudrost Sovětů, kteří dříve tuto politiku schvalovali, zeptal se Duclos alespoň, proč si Đilas, když už o francouzské chybě věděl, nechával svou kritiku až dosud pro sebe. Protože na tu otázku žádná dobrá odpověď nebyla, Đilas ji ignoroval a nechal mluvit Edvarda Kardelje, hlavního bělehradského ideologa, který znovu a znovu omílal „fetišismus“ koaliční politiky. Poučoval západní komunisty, že musejí usilovat o obsazení „velitelských výšin“ moci nikoli tím, že se budou ucházet o voličské hlasy, nýbrž tím, že donutí lid, aby je následoval jako vůdce.¹²

Tady byl základ nové sovětské strategie pro západní Evropu. Italský zástupce Luigi Longo, který ji podpořil a pouze se ohradil proti její povýšené prezentaci z jugoslávské strany, správně pochopil, že komunistická opozice vůči rozdělení Evropy zastarala především vzhledem k nedáv-

nému vyhranění rozporů mezi Východem a Západem. Teď je třeba se stavět proti konsolidaci západní části kontinentu pod hegemonií Spojených států. Aniž mu někdo musel něco říkat, pochopil, že se komunisté mají uchýlit k mimoparlamentním prostředkům, jako jsou rozvratné stávky a „přímé akce“ v ulicích, k nimž budou organizovat veterány válečného odboje, které mají pod kontrolou.¹³

Vzhledem k tomu že na konferenci převládal v základních otázkách konsenzus, Moskva tu nemusela vydat žádné konkrétní směrnice. To uvrhlo některé její žáky do úvah, jestli nový kurz znamená „závažnou kvalitativní změnu v politice a taktice“,¹⁴ nebo k ničemu takovému nedochází, jak to řekl Stalin levicovému britskému labouristickému poslanci Konnimu Zilliacusovi, který ho o měsíc později navštívil.¹⁵ Když generální tajemník italské komunistické strany Palmiro Togliatti vysvětloval sovětské myšlení jejímu vedení, odpověděl na případný dotaz, zda je vhodné připravovat povstání, když není žádná šance na jeho úspěch, slovy, že je to chybná otázka, i když „stále se jí komunisté vyhýbat nemohou“. ¹⁶ Stalinovým přáním je v každém případě třeba vyhovět, ať to stojí cokoli.

Duclos svému úkolu porozuměl tak, že se od komunistů žádá, aby se ze všech sil snažili „zničit kapitalistické hospodářství“¹⁷ a svrhnout proamerické vlády ve svých zemích, avšak bez toho, že by přitom usilovali o vlastní uchopení moci. Francouzská strana v souladu s tím vyprovokovala rozsáhlé stávky a nepokoje, které vedly ke srážkám s bezpečnostními složkami a ke zraněním. Konfrontace vyvrcholila 14. listopadu, kdy policie v repatriačním táboře bývalých sovětských válečných zajatců objevila úkryt zbraní. Tento incident se pařížská vláda snažila přejít, ale Moskva se ho rozhodla rozdmýchávat a volala, že je to provokace.¹⁸ V zemi, kde pro komunisty hlasovala čtvrtina voličstva, byla hrozba destabilizace reálná.

Pro východní Evropu nebylo posláním Kominformy ani tak naléhavé, ani tak důsažné. V jejích přípravných dokumentech byly zmíněny problémy v regionu jako pokles popularity komunistů v Československu nebo náznaky, že v Jugoslávii nepatří tato popularita tolik straně jako jejím jednotlivým vůdcům.¹⁹ Přesto však ze situačních zpráv, podaných ve Szklarske Porębě východoevropskými zástupci, vyzařovalo sebeuspokojení a důvěra v budoucnost. Ani jejich sovětsští šéfové nezpochybnili proveditelnost jejich „národních cest k socialismu“, ²⁰ k nimž nadále patřily pozůstatky dělby o moc. Hlavní vyznění konference, zejména Ždanovovo hrozivé vyjádření, že „vzájemný poměr sil v každé jednotlivé zemi je závislý na rozložení společensko-politických sil na mezinárodní úrovni“, ²¹ však stejně odzvonilo hranu jakýmkoli zbytkům plurality v „lidových demokraciích“.

Podobně jako jejich soudruhům na Západě nebylo ani východoev-

ropským komunistům třeba říkat, co mají dělat. Gomuška shromážděným vysvětlil, že úkol své strany chápe tak, že má energičtěji zakročit proti jakékoli organizované opozici v Polsku, zejména ze strany katolické církve.²² Pražské politbyro, kterému o výsledcích referoval jeho generální tajemník Rudolf Slánský, dospělo k závěru, že nastal čas připravit se na rozhodující střetnutí za nějaké krize, která komunistům umožní uchopit moc, snad za všeobecných voleb v květnu 1948.²³ A Tito ještě v době, kdy tajná konference Kominformy dosud probíhala, už veřejně prohlásil, že přinejmenším v Jugoslávii neznamená „lidová demokracie“ nic menšího než vyšší formu demokracie, jejímž příkladem je forma sovětská.²⁴

V následujících měsících popoháněli sovětizaci svých zemí komunisté v Bulharsku, Rumunsku a Maďarsku, aniž přitom dostávali přímé pokyny z Moskvy.²⁵ Ždanov se ve svém úvodním projevu na zakládající schůzce Kominformy v náznaku zmínil i o Finsku, které jde stejnou „cestou demokratického vývoje“²⁶ jako tyto země, i když to, že do organizace nebylo povoláno, bylo přece jen příznakem, že ve Stalinových představách o jeho budoucím osudu ještě nepadlo rozhodnutí. Upevňoval svou nadvládu v části Evropy, která mu byla vydána na milost a nemilost, ale dosud tápal v otázce, jak ji nejlépe zorganizovat. Klíčovou mezinárodní úlohu si představoval pro Jugoslávce. Nejenže si je zvolil za zmocněnce, kteří se postaví do čela útoku proti francouzským a italským „chybám“, nýbrž také přijal jejich nabídku, aby se Bělehrad stal sídlem vedení Kominformy.²⁷ Jejich pozdější obvinění, že tyto projevy náklonnosti byly proradnou snahou otupit bdělost, zatímco proti nim chystal zamýšlený úder, nelze soudobými důkazy nijak doložit. Jugoslávie byla chválena i ve vnitřních sovětských dokumentech, zejména za svůj bojovný protiamerický postoj.²⁸ Její povznesení vyhovovalo Stalinovým cílům v této konkrétní etapě studené války.

Dokud bylo Stalinovou prioritou vyhýbat se konfliktu se Západem, byly mu radikální sklony Jugoslávců přítěží. Když se pozice konfliktu jasně vyhranily, staly se tyto sklony potenciální výhodou. V létě 1947, když ho Jugoslávci zpravili o svém úmyslu formalizovat těsnější spolupráci s Bulharskem jakožto přípravném kroku k rozporné konfederaci balkánských komunistických států, Stalin nezasáhl.²⁹ Vůdcové obou stran, Tito a Dimitrov, nato v červenci na Bledu uzavřeli předběžnou dohodu o vzájemné koordinaci politického postupu a o pozdějším sjednocení.³⁰ Potom následovala dohoda Jugoslávců s šéfem řeckých komunistů Markosem Vafiadesem, podle níž měla být jeho partyzánům poskytnuta zvýšená vojenská pomoc.³¹

Když však byla bledská úmluva podepsána, začal si to Stalin rozmýšlet. Falešně své stoupence obvinil, že se s ním neporadili, a varoval, že

jejich čin by mohl „reakčním anglo-americkým živlům poskytnout... záminku k urychlení vojenského zasahování do řeckých a tureckých záležitostí“,³² což by mělo závažné následky pro jejich vlastní země. Bezvýhradně věrní Tito a Dimitrov se jeho přáním okamžitě podřídili a usku-tečnění svého paktu odložili, dokud v září nevstoupí v platnost všeobecná mírová smlouva s Bulharskem. Snadné vyřešení sporu, které ukazovalo, že Stalin neměl námitky vůči podstatě plánu, nýbrž pouze k jeho načasování, nenaznačovalo nijaké napětí.

Do konce roku Tito uzavřel také smlouvy o vzájemné pomoci s Ma-darskem a Rumunskem, aniž mu v tom Moskva překážela.³³ Na rozdíl od podobných paktů, které východoevropské vlády pod dohledem Moskvy navázaly předtím, jugoslávský vůdce tyto dvě smlouvy zaměřil už ne proti Německu, ale proti každému nepříteli, což mělo znamenat především Spojené státy. Na Západě tento agresivní posun poskytl podporu tehdy rozšířenému pohledu na Tita jako na hlavního rušitele klidu v Evropě.³⁴ Povzbudilo to spekulace, že sleduje sovětský plán, podle něhož by do Jugoslávií organizovaného uskupení měly být zapojeny i Československo a Polsko.³⁵ Takovéto a další varianty byly údajně v Moskvě zvažovány, ale rýsovací prkna plánovačů nikdy neopustily.³⁶

Titově triumfální cestě po hlavních městech sousedních zemí se později připisovalo, že Stalinovi vnukla poplašnou myšlenku na údajně nezávislou zahraniční politiku Bělehradu. Režiséri celého projektu však texty navrhovaných paktů předem předkládali Moskvě a úslužně do nich zapracovávali drobné úpravy, o které je požádala.³⁷ Jugoslávští komunisté se nesnažili Stalina podfouknout a ve snaze vyhovět všem jeho přáním, jak si je představovali, se v této době nelišili od všech ostatních. V sobě samých viděli jeho nejvěrnější žáky a Stalinovi propagandisté jim za to v sovětských sdělovacích prostředcích věnovali „nevídané a výlučné li-chotky na adresu ‚hrdinné Jugoslávie‘“,³⁸ jak se zájmem zaznamenal zkušený britský dopisovatel v Moskvě Alexander Werth. Na konci roku 1947 se vzájemné vztahy mohly od těch předchozích lišit leda tím, že byly ještě těsnější.

Tuto bezproblémovou situaci změnili řeční komunisté, kteří těsně před vánocemi vyhlásili v části země, kterou kontrolovali, prozatímní vládu. Taková opovážlivá výzva americkým protektorům aténské vlády mohla být sotva podniknuta v rozporu s přáním Moskvy, a opravdu také nebyla, i když se později spekulovalo o opaku. Několik týdnů předtím schválil ústřední výbor sovětské strany nejen ustavení povstalecké vlády, ale také plán komunistů označený krycím jménem „Limnes“, jehož obsahem bylo dobýt dostatečně velké území, aby tato vláda mohla být ustavena v Soluni, druhém největším řeckém městě, až bude, jak plán předpokládal, obsazeno.³⁹ Ať už načasování této akce schválil osobně Stalin nebo – což

je pravděpodobnějšší – to přenechal svým podřízeným a jejich řeckým svěřencům, měl brzy důvody toho litovat.

116. Smith (Moskva) ministru zahraničních věcí, 10. července 1947, *FRUS*, 1947, sv. 3, str. 327.

2. Strašidlo komunismu

1. Wilfried Loth, „Frankreichs Kommunisten und der Beginn des Kalten Krieges: Die Entlassung der kommunistischen Minister in Mai 1947“, *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte* 26 (1978), str. 9-65, na str. 60.

2. L. Baranov, „Zapiska Ždanovu o planě organizacijonnych meroprijatij dlja sověščanija“ (Zpráva Ždanovovi o plánu organizačních opatření na konferenci), 15. srpna 1947, 575/2/38 (1), RCChDNI.

3. „Měždunarodnoje položenije Sovětskogo sojuza“ (Mezinárodní situace Sovětského svazu), 575/2/38 (1), str. 40-41, RCChDNI.

4. Natalya Yegorova, „From the Comintern to the Cominform: Ideological Dimension of the Cold War Origins (1945-1948)“ (přednáška na konferenci „Nové důkazy o historii studené války“, Moskva, 12-15. leden 1993, str. 5, 28.

5. Jukka Nevakivi, „The Control Commission in Helsinki: A Finnish View“, v *Finnish-Soviet Relations 1944-1948*, ed. Jukka Nevakivi (Katedra politických dějin, Helsinki 1994), str. 67-79.

6. Kompletní text je vytištěn v *The Cominform: Minutes of the Three Conferences, 1947/1948/1949*, ed. Giuliano Procacci (Feltrinelli, Miláno 1994), str. 216-51.

7. Leonid Ja. Gibjanskij, „Kak voznik Kominform: Po novym archivnym matěrialam“ (Jak vznikla Kominforma: na základě nových archivních materiálů), *Novaja i novějšaja istorija*, 1993, č. 4., str. 131-52, na str. 146.

8. Ždanovův projev, 25. září 1947, v *The International Situation and Soviet Foreign Policy: Key Reports by Soviet Leaders from the Revolution to the Present*, ed. Myron Rush (Columbus, Ohio: Merrill, 1970), str. 125-39, na str. 129-30, 138.

9. Zápis ze schůze, 24. září 1947, str. 152, 575/1/1, RCChDNI.

10. Krystyna Kersten, *The Establishment of Communist Rule in Poland, 1943-1948* (University of California Press, Berkeley 1991), str. 407-8; Leonid Ia. Gibianskii, „Problems of East European International-Political Structuring in the Period of Formation of the Soviet Bloc in the 1940“, (přednáška na konferenci „Nové důkazy o historii studené války“, Moskva, 12-15. ledna 1993), str. 53.

11. Zápis ze schůzí, 25.-26. září 1947, str. 195-208, 209-17, 575/1/1, RCChDNI.

12. Zápis ze schůze, 26. září 1947, str. 225-31, 575/1/1, RCChDNI.

13. „Intervento del compagno Luigi Longo sul rapporto del comp. A. Jdanov“, nedatováno, str. 139-48, 0192/0136-0151, Archiv Ústředního výboru, IG.

14. „Discorso di conclusione del comp. Jdanov“, Longova zpráva, nedatováno, 0192/0152-0155 a zápis ze schůze Ústředního výboru, 11.-13. listopad 1947, str. 570 sq., 039/528-842, Archiv Ústředního výboru, IG.

15. *New York Times*, 23. říjen 1947.

16. Zápis ze schůzí, 7. a 10. října 1947, Verbali della Direzione P.C.I., 1947, IG.

17. Duclos na říjnovém zasedání francouzského stranického politbyra, citovaného v Grant M. Adibekov, *Kominform i poslevojjennaja Jevropa, 1947-1956 gg.* (Kominforma a poválečná Evropa v letech 1947-1956) (Rossija molodaja, Moskva 1994), str. 61.

18. Ronald Tiersky, *French Communism, 1920-1972* (Columbia University Press, New York 1974), str. 166-71; John W. Young, *France, the Cold War and the Western Alliance, 1944-49: French Foreign Policy and Post-War Europe* (Leicester University Press, Leicester 1990), str. 174.

19. „Zakonoměrnost rosta vlijanija kommunističeskich partij v jevropskich stranach“ (Zákonitosti růstu vlivu komunistických stran v evropských zemích), 572/2/38 (1), RCChDNI.

20. H. Gordon Skilling, „‘People’s Democracy’ in Soviet Theory“, *American Slavic and East European Review* 10 (1951), str. 100-116, a *Soviet Studies* 3 (1951-52).

21. „Discorso di conclusione del comp. Jdanov“, 0192/0153, Archiv Ústředního výboru, IG.

22. Zápis ze schůze, 26. září 1947, 575/1/1, str. 265, RCChDNI.

23. Radomír V. Luža, „February 1948 and the Czechoslovak Road to Socialism“, *East Central Europe* 4, č. 1 (1977), str. 44-55, na str. 51-52.

24. Josif Broz Tito, *Speech at the Second Congress of the People’s Front of Yugoslavia, September 27, 1947* (Jugoslávské velvyslanectví, Washington, D.C. 1947); A. Ross Johnson, *The Transformation of Communist Ideology: The Yugoslav Case, 1945-1953* (MIT Press, Cambridge, Mass. 1972), str. 39-40.

25. Vesselin Dimitrov, „The Cominform and the Bulgarian Communist Party: Embarking on a New Course?“ (přednáška na konferenci „Sovětský svaz a Evropa za studené války (1943-1953)“, Cortona, 23-24. září 1994), str. 10-15.

26. Ždanovův projev, 22. září 1947, v Rush, *The International Situation and Soviet Foreign Policy*, str. 130.

27. Gibianskii, „Problems of East European International-Political Structuring“, str. 63.

28. Leonid Ja. Gibjanskij, „Sovětsko-jugoslávskij konflikt i sovětskij blok“ (Sovětsko-jugoslávský konflikt a sovětský blok) (přednáška na konferenci „Sovětský svaz a Evropa za studené války (1943-1953)“, Cortona, 23. a 24. září 1994), str. 5-6.

29. Tamtéž, str. 13.

30. Slobodan Nešovič, *Bledski sporazumi: Tito-Dimitrov (1947)* (Strašlivé dohody) (Globus, Zagreb 1979).

31. Ivo Banac, *With Stalin against Tito: Conformist Splits in Yugoslav Communism* (Cornell University Press, Ithaca 1988), str. 37.

32. Stalin Titovi, 12. srpen 1947, citováno v Jurij S. Girenko, *Stalin-Tito* (Izdatělstvo političeskoj literatury, Moskva 1991), str. 325-26.

33. Leonid Ja. Gibjanskij, „U načala konfliktu: Balkanskij uzel“ (U počátku konfliktu: Balkánský uzel), *Rabočij klass i sovreměnnij mir*, 1990, č. 2, str. 171-85, na str. 173-74.

34. R. H. Markham, *Tito's Imperial Communism* (University of North Carolina Press, Chapel Hill 1947).

35. Stephen D. Kertesz, „American and Soviet Negotiating Behavior“, v *Diplomacy in a Changing World*, ed. Stephen D. Kertesz (University of Notre Dame Press, Notre Dame, Ind. 1959), str. 133-71, na str. 151.

36. Teresa Toranska, „Them“: *Stalin's Polish Puppets* (Harper & Row, New York 1987), str. 285.

37. Leonid Gibianskii, „The 1948 Soviet-Yugoslav Conflict and the Formation of the 'Socialist Camp' Model“, *The Soviet Union in Eastern Europe, 1945-89*, ed. Odd Arne Westad et al. (St. Martin's Press, New York 1994), str. 26-46, na str. 31.

38. Alexander Werth, *Russia: The Post-War Years* (Hale, Londýn 1971) str. 306.

39. Artom A. Ulunjan, „SSSR i 'grečeskij vopros' (1946-1953): Problemy i ocenki“ (SSSR a 'řecká otázka': Problémy a výklady) (přednáška na konferenci „Sovětský svaz a Evropa za studené války (1942-1953)“, Cortona, 23. a 24. září 1994), str. 10.

Vojtěch Mastný

STUDENÁ VÁLKA

a sovětský pocit nejistoty

1947-53

STALINOVA LÉTA

Z anglického originálu *The Cold War and Soviet Insecurity. The Stalin Years*,
vydaného nakladatelstvím Oxford University Press, New York 1996,

přeložili Milan a Daria Dvořákoví.

Odpovědný redaktor Daniel Samek.

Rejstřík sestavil Daniel Samek.

Návrh obálky Dita Kőnigová a Miroslav Procházka.

Sazbu zhotovila Knižní sazba Hogen, s. r. o., Horní Jiřetín.

Vydalo nakladatelství AURORA, Opletalova 8, Praha 1,
jako svou 158. publikaci.

Vytiskla tiskárna S-TISK Vimperk s. r. o., Žižkova 448.

Praha 2001.

Vydání první.

Doporučená cena včetně DPH 229 Kč.

Překlad originálu do českého jazyka a jeho vydání financovala
Nadace Open Society Fund Praha
a Open Society Institute Budapest.